

Taina Vallander

24.2.2022

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto HaV pe 25.2.2022 klo 11.15

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, VNS 6/2021 vp

- Kotouttamisen uudistamistarpeet, toimintaympäristön muutos sekä väestörakenteen muutoksesta johtuva pula työikäisistä osajista on tunnistettu valtioneuvoston selonteossa hyvin.
- Selonteko tunnistaa kotouttamisen yhteensovittamisen tarpeen hallitusohjelmaan sisältyvien muiden uudistusten kanssa. Kotouttamisen kehittämistä on tulevaisuudessa välttämätöntä tehdä laajan vaikutusarvioinnin kautta, jotta nyt käynnissä olevien rakenneuudistusten vaikutusta kotouttamisen palveluprosesseihin voidaan tosiasiallisesti arvioida ja kehittää.
- STTK pitää perusteltuna, että selonteossa määritellään kotouttamisohjelma henkilökohtaista ja yksilölähtöistä lähestymistapaa rakentavana palvelupolkuna.
- Kotouttamisohjelmassa työelämän pelisääntöjen, oikeuksien ja velvollisuuksien tulisi olla yhteiskunnan toimintaan perehdyttämisen ja kielitaidon ohella keskeinen osa kotouttamisohjelman pakollista sisältöä.
- Myös työperäisen maahanmuuton kautta Suomeen saapuvat tarvitsevat myös kotouttamisen väylän. STTK katsoo, että väylä tulisi liittää osaksi kotouttamislakia, jotta se voidaan vakiinnuttaa osaksi maahantulon prosessia.

STTK ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksiä valtioneuvoston selonteosta kotouttamisen edistämisen uudistamistarpeista. STTK pitää kotouttamisen toimivuuden parantamista monin tavoin ajankohtaisena, tärkeänä ja tarpeellisenä tavoitteena.

Kotouttamisen selonteon toimet ovat oikein suunnattuja suhteessa tilannekuvaan, jossa Suomen väestö ja työllisten määrä kasvavat ainoastaan maahanmuuton kautta.

Taina Vallander

24.2.2022

Kotouttamisen uudistamistarpeet, toimintaympäristön muutos sekä väestörakenteen muutoksesta johtuva pula työikäisistä osaajista on tunnistettu valtioneuvoston selonteossa hyvin.

Kotouttaminen on yksi keskeinen elementti maahanmuuttajaväestön työllisyyden kehittämiseksi ja työvoimapulaan vastaamiseksi. Palveluiden kehittämistarpeesta kertovat esimerkiksi hidas pääsy työelämään, maahanmuuttajataustaisten naisten miehiä heikompi työllisyysaste sekä maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden päätyminen koulutustaan vastaamattomiin tehtäviin työelämässä.

Yhteensovittaminen muiden rakenteellisten uudistusten kanssa

Selonteko tunnistaa kotouttamisen yhteensovittamisen tarpeen hallitusohjelmaan sisältyvien muiden uudistusten kanssa. Esimerkiksi selonteossa mainitut työllisyyden edistämisen kuntakokeilut, työvoima- ja yrityspalveluiden palvelurakenteen pysyvä muutos, soteuudistus sekä erityisesti pohjoismainen työvoimapalvelumalli ja jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen toiminnan käynnistyminen tulevat vaikuttamaan myös maahanmuuttajien kotouttamispalveluiden järjestämisvastuisiin.

Hallituskaudella on myös tehty muutoksia ulkomaalaislakiin sekä kehitetty ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemistä. Edellä mainittujen uudistusten ollessa kesken on tulevaisuudessa välttämätöntä tehdä laajaa vaikutusarviointia, jotta nyt käynnissä olevien muutosten vaikutusta kotouttamisen palveluprosesseihin voidaan arvioida ja kehittää edelleen kokonaisvaltaisesti ja yhdenvertaisesti koko maassa.

Yksilölähtöinen palvelupolku

STTK pitää tärkeänä, että selonteossa tunnistetaan kotouttamiskoulutuksen kehittämistarpeeksi henkilökohtainen palvelutarpeen arviointi ja -polku. On kuitenkin välttämätöntä määritellä myös pakolliset sisällöt sekä laatuksiteeristöt, jotta kotouttamiskoulutuksen järjestämisen laatua voidaan seurata ja kehittää kansallisella tasolla.

Kotouttamisprosessissa on keskeistä, että maahanmuuttajat ohjataan heti maahanmuuton jälkeen yksilölähtöisesti arvioiden oikealle kotoutumisen ja työllistymisen polulle. Tämä edellyttää, että kotoutujan henkilökohtainen tuen tarve kartoitetaan riittävän kattavasti.

Taina Vallander

24.2.2022

Tällöin kotouttamistoimenpiteet voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti maahanmuuttajan osaaminen, kielitaito, työkyky ja elämäntilanne huomioiden.

Kotouttamisen vaikuttavuuden parantamiseksi tarvitaan myös nykyistä tehokkaampaa monialaista yhteistyötä. Tämä koskee sekä kotoutumishjelman laadintaa, että palveluiden integrointia. Selonteossa tunnistetaan, miten nykytilanteessa viranomaisien vastuu kotoutumista edistäviin palveluihin ohjaamisessa ei ole kaikilta osin selkeästi koordinoitu. Koordinoinnin parantaminen edellyttää edellä mainittujen rakenteellisten uudistusten osalta riittävää vaikutusarviointia lähivuosina.

Kielen oppimisen ja osaamisen tukemisen ohella on syytä huomata, että monilla työikäisillä maahanmuuttajilla on työkykyongelmia ja erilaisia kuntoutustarpeita. Fyysisten ja psykososiaalisten työ- ja toimintakykyyn liittyvien rajoitteiden vähentämiseksi tarvitaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tehokkaampaa integrointia osaksi kotouttamista.

Palvelupolku osaamisen tunnistamiseen ja -tunnustamiseen

Koulutustoimet ovat keskeinen osa toimivaa kotouttamista. Oleellista on, että maahanmuuttajille taataan mahdollisimman nopea koulutukseen pääsy sekä varmistetaan työelämässä tarvittavan suomen tai ruotsin kielen osaamistason saavuttaminen koulutuksen aikana.

Osana maahanmuuttajien työllistymisen tukemista on jo pilotoitu erilaisia osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sekä koulutuksen täydentämisen malleja kotimaassaan tutkinnon suorittaneille maahanmuuttajille. Osaamispalvelut palvelevat erityisesti koulutettujen maahanmuuttajien päätymistä koulutustaan vastaavaan työhön esimerkiksi täydentävän koulutuksen kautta. Palveluiden kehittämistarpeesta kertoo myös maahanmuuttajataustaisten naisten miehiä heikompi työllisyysaste. Maahanmuuttajanaiset ovat miehiä koulutetumpia, mutta työllistyvät heikommin. Taustalla voi olla myös rakenteellisia syitä, kuten selonteossa tunnistettu työmarkkinoiden vahva jakautuminen miesten ja naisten aloihin sekä naisvaltaisten alojen kovemmat kieli- ja ammattitaitovaatimukset.

Taina Vallander

24.2.2022

Työelämän oikeuksien ja velvollisuuksien tuntemus

STTK pitää tärkeänä, että kotoutumisohjelmalle määritellään myös selkeitä pakollisia sisältökokonaisuuksia, jotta koulutukselle voidaan myös määritellä laatukriteeristö sekä tavoitteet ja seurata niitä. Nykymuodossaan koulutus sisältää suomen tai ruotsin kielen perusteet sekä esimerkiksi yhteiskunnan toiminnan tuntemusta.

STTK pitää välttämättömänä, että erityisesti työelämän toimintaan, -pelisääntöihin, oikeudenmukaiseen palkkaukseen, työlaainsäädännön perusteisiin liittyvät tiedot sisällytetään pakollisena elementtinä työikäisten aikuisten kotouttamisohjelmaan. Työelämän perusteilla on työelämän syrjintää sekä hyväksikäyttöä ja harmaata taloutta ennaltaehkäisevä vaikutus. Työelämäkokonaisuuden sisällyttäminen pakollisena elementtinä kotouttamiskoulutukseen varmistaisi myös, että jokainen ulkomaalaistaustainen henkilö on työelämään siirtyessään saavuttanut tietyn taitotason työelämän perusteissa.

Vakiintunut kotouttamisen väylä työperäisesti maahan muuttaneille

STTK katsoo, että myös työperäisen maahanmuuton kautta Suomeen saapuvat tarvitsevat kotouttamispalveluita. Työmarkkinoilla kohdistuu syrjintää myös työperäisesti maahan saapuneisiin henkilöihin. Kotouttamispalveluiden tarjoaminen laajasti ennaltaehkäisisi myös harmaata taloutta. Kotouttamisen selonteossa työperäisen maahanmuuton kotouttamispalvelut on tunnistettu ja esitetty toteutettavaksi osana Talent Boost -ohjelmaa. Talent Boost -ohjelma toimii kuitenkin hankkeenomaisesti ja koskettaa vain pientä osaa Suomeen saapuvasta työperäisestä maahantulosta. Se voi toimia pilotinomaisesti, mutta ei ole ratkaisu esimerkiksi työperäiseen maahanmuuttoon liittyvän työvoiman hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn. Työperäisesti maahan saapuvien kotouttamisen väylä tulisikin liittää osaksi kotouttamislakia, jotta se voidaan vakiinnuttaa osaksi maahantulon prosessia ja maahanmuuttaneille tarjottavia palveluja reiluille työmarkkinoille juurtumiseksi.

Lisätietoja

Taina Vallander, johtaja
taina.vallander@sttk.fi